

Information om förmynderskap och fri föräldraförvaltning

Föräldrabalken är den lag som bland annat reglerar förhållandet mellan barn och föräldrar. Den här informationen ger dig en översikt om de grundläggande regler som gäller när föräldrar förvaltar sina barns tillgångar vid fri föräldraförvaltning.

Förälder, förmyndare och vårdnadshavare

Det finns flera olika begrepp som används i samhället och i dagligt tal. Dock finns det en juridisk skillnad mellan begreppen.

Begreppet **förälder** används generellt för att beskriva den eller de personer som är omsorgsgivare för barnet alternativt den eller de som är biologiska föräldrar. En förälder är ofta men inte alltid förmyndare eller vårdnadshavare för barnet.

En **förmyndare** ansvarar för barnets pengar och kan fatta beslut i ekonomiska och rättsliga frågor åt barnet.

Det kan till exempel handla om att hantera barnets bankkonto, ha kontakt med myndigheter för barnets

räkning eller skriva under avtal för barnet.

En **vårdnadshavare** ansvarar för allt som rör barnets vardag och välmående, till exempel omsorg, trygghet, hälsa och uppfostran.

Vårdnadshavaren har också rätt att företräda barnet i personliga frågor, som exempelvis kontakter med skola och sjukvård.

Exempel

En 17-årig förälder kan vara vårdnadshavare men inte förmyndare, eftersom personen själv är omyndig och därför inte fullt ut kan företräda sitt barn.

I sådana situationer kan domstolen utse en annan person till att vara förmyndare, om ingen annan redan har rollen (exempelvis en andra förälder).

Underhållsskyldighet

Föräldrar har ansvar att barnet får den försörjning den behöver. Det kallas **underhållsskyldighet**.

I underhållsskyldigheten ingår sådant som barnet behöver för att må bra och utvecklas, till exempel:

- mat och kläder
- boende
- fritidsaktiviteter
- skola
- andra vardagliga kostnader

Saker som ingår i underhållsskyldigheten ska inte betalas med barnets pengar.

Överförmyndarens ansvar

Alla förmyndare står under överförmyndarens tillsyn. Det innebär att överförmyndaren, som är en obligatorisk verksamhet i varje kommun, arbetar för att bland annat se till att alla förmyndare agerar utifrån vad som är bäst för barnet och att barnets tillgångar inte används på ett otillbörligt sätt.

Barnets pengar ska användas till barnets utgifter. Därtill finns **underhållsskyldighet** gentemot barnet, vilket innebär att vissa grundläggande saker ska tillhandahållas av föräldrarna (även om barnet har egna pengar).

Fri föräldraförvaltning

Lagen skiljer mellan kontrollerad och okontrollerad förvaltning, även kallad fri föräldraförvaltning.

Den fria föräldraförvaltningen är utgångspunkten för förmyndarskapen och innebär att förmyndare självständigt kan besluta vad som är för barnets bästa.

Till skillnad från kontrollerad föräldraförvaltningen behöver förmyndare *inte* redovisa till överförmyndaren hur barnets tillgångar hanteras.

Det krävs inte heller samtycke från överförmyndaren för att få placera barnets pengar i aktier eller andra placeringsformer. Dock finns vissa åtgärder som kräver samtycke från överförmyndaren, exempelvis när barn ärver pengar, köper eller säljer fast egendom eller bostadsrätt.

Överförmyndarspärr

Det kan råda fri föräldraförvaltning men ändå ska vissa av barnets tillgångar sättas på ett överförmyndarspärtrat konto. Det innebär att förmyndare endast får tillgång till pengarna efter att överförmyndaren har gjort en prövning om ett uttag från bankkontot kan beviljas.

De vanligaste anledningarna till att det ska vara överförmyndarspärr vid fri föräldraförvaltning är när ett barn

får pengar som överstiger ett prisbasbelopp¹ på grund av:

- Arv eller testamente.
- Försäkringsutbetalning.
- Utbetalning från Brottsoffermyndigheten.

Samtycke från överförmyndaren

För vissa rättshandlingar behöver förmyndare även vid fri föräldraförvaltning ansöka om överförmyndarens samtycke. Det gäller vid följande rättshandlingar som barnet, företrädd av förmyndare, ska göra.

- Köp av fast egendom eller bostadsrätt.
- Försäljning av fast egendom eller bostadsrätt.
- Pantsättning.
- Lån.
- Att driva näringsverksamhet i barnets namn.
- Arvskiften i dödsbon där barnet är dödsbodelägare.

Fördjupad information om att företräda ett barn i arvskifte, försäljning och köp av fastighet och bostadsrätt finns i särskilda informationsblad.

Uttag från spärrat konto

Om barnet har behov av att ta ut pengar från det spärrade kontot kan förmyndare ansöka till överförmyndaren om att få göra uttag från bankkontot. I ansökan ska belopp och syfte med uttaget anges tillsammans med eventuella bilagor som styrker det som ska köpas. Det kan exempelvis vara skärmbild från en hemsida, en offert eller faktura.

När ansökan kommit in till oss gör vi en sammantagen bedömning av bland annat syftet med uttaget, barnets totala tillgångar och beloppet i ansökan. Beaktande tas även till tidigare ansökningar.

Ansökningar kan ofta beviljas av handläggare. Ibland behöver vi mer information och begär kompletterande uppgifter. Om det är osäkert om en ansökan ska beviljas eller inte ska ansökan prövas av politiker i överförmyndarnämnden i Västerås eller överförmyndaren i Sala. Handläggningen blir då något längre eftersom det politiska sammanträdet äger rum en gång i månaden (med undantag för sommaruppehåll).

---

¹ 59 200 kronor för år 2026

Om en ansökan om uttag nekas har förmyndare rätt att överklaga beslutet. Det prövas då av tingsrätten.

Ett beviljat uttagsmedgivande skickas hem till förmyndarna. Därefter ska förmyndarna vända sig till aktuell bank för att genomföra själva överföringen. Överförmyndarenheten har ingen egen tillgång till bankkonton.

Från spärrat till spärrat

Om pengarna från det spärrade kontot ska placeras kan banken överföra pengarna från det spärrade kontot till ett annat spärrat konto, exempelvis spärrat fond-, aktie eller ISK-konto.

När pengar förs från ett spärrat konto till en annat spärrat konto behövs inte samtycke till uttag från överförmyndaren.